

**Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fetih
YANARDAĞ**

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Kahramanmaraş/TÜRKİYE
fyanardag@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0001-9903-542X

**MUSTAFA KUTLU'NUN UZUN
HİKÂYELERİNE MEKÂN ÜZERİNDEN
BİR BAKIŞ DENEMESİ**

A GLANCE OVER A LOCATION TO MUSTAFA
KUTLU'S LONG STORIES

DOI Number: 10.28981/hikmet.431848

ÖZ

İlk hikâyelerini *Fikir ve Sanatta Hareket* dergisinde yayımlayan Mustafa Kutlu, geleneksel bir bakışla beşeri olanı yansıtmaya; kendi hikâyemizi samimi bir duruşla anlatmaya; çözümlenin seyrini göstermeye; meddahlık geleneğini modern hikâyeye birleştirmesi ve yerli olana mütevazı güzellikleri hatırlatmasıyla Türk hikâyeciliğinde kendine has bir yer edinmiştir. O, kendi deyişiyle edebiyatımızda "temeli mâzide olan ama bugünü aksettiren ve geleceğe uzanan" bir tarz geliştirmiştir. 2000 yılı Mustafa Kutlu hikâyeciliğinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuş, yazarın bu yıldan itibaren peş peşe uzun hikâyeleri yayımlanmıştır. Bunlar temel bir çatı altında toplanmış, ana halkaya bağlı birçok küçük hikâyeden oluşmuşlardır.

Biz bu çalışmamızda Mustafa Kutlu'nun *Uzun Hikâye* (2000), *Mavi Kuş* (2002), *Rüzgârlı Pazar* (2004) ve *Nur* (2014) isimli uzun hikâyelerinde mekân unsuru üzerinde duracağız. Mekânı salt fiziki varlığıyla değil, eserin kimliğine anlam yükleyen; karakter çözümlemesinde etkin rol oynayan; bir medeniyet tasavvuruna işaret eden; kültürel değişimin zihni yapısını ifade eden özellikleriyle değerlendirmeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kutlu, mekân, *Uzun Hikâye*, *Nur*, *Rüzgârlı Pazar*, *Mavi Kuş*.

ABSTRACT

Mustafa Kutlu who released his first stories on "The Movement of Idea and Art" periodical gained a characteristic ground by reflecting the human with traditional look, telling our own story with sincere attitude; showing the dissolving progress, combining the public story teller and mimic tradition with modern story and reminding us the unassuming beauties of the local ones. He, in his own words, developed a style which has its roots in the past but reflecting the present day that goes to the future. The year of 2000 became the beginning of an era in Mustafa Kutlu's storytelling and the writer's long stories have been released successively since that year. These are composed of many small stories which are connected with main circle and gathered in a basic framework.

We with this study will focus on the location factor of his long stories called "Uzun Hikaye" (2000), "Mavi Kuş" (2002), "Rüzgarlı Pazar" (2004) and "Nur" (2014) and we will try to evaluate the location not only by its corpus but also by attributing a meaning to the identity of the work having an active role in analysing the character, indicating the civilization concept and expressing the mental structure of cultural change.

Keywords: Mustafa Kutlu, space, *Uzun Hikâye*, *Nur*, *Rüzgârlı Pazar*, *Mavi Kuş*.

GİRİŞ

Anlatma esasına dayalı metinler birçok farklı unsurun orijinal bir terkihi ile vücut bulur. Bunlar birbirinden kopuk, müstakil birer olgu olarak değil; girift bir yapının içinde bütünü oluşturan işlevsel unsurlar şeklinde karşımıza çıkarlar. Hikâyede kurguyu oluşturan öğelerden biri mekândır. Anlatıcı olayları ve kişileri bir düzleme yerleştirerek sunar. Bu durumu Sevinç Ergiydiren şöyle dile getirir:

“İnsanın var oluşunu dünya üzerinde konumlandırılmış olmasına bağlayan Heidegger'den yola çıkarsak, bir tecrübeyi yaşayacak olan varlığın roman içinde de bir zemine yerleştirilmesi gerekir. Bazı kuramcıların dilinde mekân, bazılarının terimiyle çevre romanda da yalnızca bir hareket zemini teşkil etmez. Varoluş biçimini belirleyici bir tarzda rol oynar.”¹

Çağdaş Türk hikâyeciliğinin en önde gelen isimlerinden Mustafa Kutlu ve eserleri hakkında yüzlerce çalışma yapılmıştır. Yazar *Fikir ve Sanatta Hareket* dergisinde yayımladığı desenlerle sanat hayatına başlar. İlk hikâye kitapları *Ortadaki Adam* ve *Gönül İşi*'nden itibaren geliştirdiği hikâye tarzı ile kendine has bir mecrada ilerler. 2000 yılında çıkan *Uzun Hikâye* isimli eserden itibaren hikâyeciliğinde yeni bir döneme girer ve edebiyatımızın bu yöndeki boşluğunu doldurmuş olur.

Çalışmamızda Kutlu'nun bu dönem eserlerinden *Uzun Hikâye* (2000), *Mavi Kuş* (2002), *Rüzgârlı Pazar* (2004) ve *Nur* (2014) isimli hikâyelerinde mekân mevzusu üzerinde bazı değerlendirmeler yapılmaya çalışılacaktır. Mekân eser üzerindeki işlevselliğiyle, zihniyetin yansımasındaki rolüyle ve kişilerle olan münasebetiyle ele alınacaktır.

A. *Uzun Hikâye*²'de Mekâna Dair Bazı Dikkatler

“Makaram sarı bağlar/ Kız söyler gelin ağlar”(s.17)

Mustafa Kutlu'nun 2000 yılında okuyucuyla buluşan eseri *Uzun Hikâye*, onun devamı daha sonra gelecek olan uzun hikâyelerinin ilk halkasıdır. Hikâyenin ismi tevriyeli olmakla birlikte, türün adına da işaret eder.

Uzun Hikâye iki bölümden oluşmuştur. Eserde Bulgaristan göçmeni Ali, hanımı ve çocuklarının başlarından geçenler, sürekli bir yer değişikliği ekseninde kahraman anlatıcının bakış açısıyla anlatılır. Bu ana çatının altında kimisinin hüzne, kimisinin de neşeye dokunduğu birçok küçük hikâye okuyucuya sunulur. Yaşama sevinci, aşk, sevgi, şefkat, vefa, sadakat, yardımlaşma, dürüstlük, adalet gibi temalar geleneksel kültürümüzün izlerini taşıyarak hikâyede yer alır. Bütüncül

¹ Sevinç, Ergiydiren, *Edebiyat Araştırmaları*, Boğaziçi Üniv. Matbaası, İstanbul, 2001, s.19.

² Çalışmamız *Uzun Hikâye*'nin otuz dördüncü baskısı esas alınarak hazırlanmıştır. Mustafa, Kutlu, *Uzun Hikâye*, Dergâh Yay., İst., 2013, 115s.

yere gider. Tıpkı babasının bir zamanlar yaptığı gibi. Bu döngüsellüğün arka planında hayatın fani olduğu imasını anlayabiliriz.

A.2. Uzun Hikâye’de Göç Olgusu İle Değişen Mekânlar

Uzun Hikâye’de göç olgusu ve buna bağlı olarak mekân değişikliği çok önemli bir dinamiktir. Bazı vesilelerle oluşup birbirini kovalayan göç halkaları görülür. İlk göç halkası ise Bulgaristan’dan Türkiye’ye doğrudur. Küçük yaşta babası ölen Ali Bey’i dedesi Pehlivan Süleyman büyütmiştir. Dede torun Bulgaristan’dan kaçıp Eyüp Sultan’a yerleşirler. Bir süre sonra dedesi de vefat eden Ali Bey yapayalnız kalır. Eserin ilerleyen sayfalarında Münire ile Ali Bey’in aşkı anlatılır. İki genç anlaşır ve Münire’nin ağabeylerine yakalanmamak için göç ederler. İkinci göç halkası da gerçekleşmiş olur.

Uzun Hikâye’de kahraman anlatıcının hatırladığı ilk dar mekân vagonun evdir. Onun zihninde mâzi bir albümün fotoğrafları gibi canlanır ve beliren ilk kare eski bir vagonun eve dönüştürülmüş halidir: “*Ne zaman annem aklıma düşse, o vagonun evi hatırlıyorum. Sisler arasında beliren bir masal gemisi gibi.*” (s. 7) Ali Bey, hanımı ve çocukları, geldikleri küçük kasabanın istasyonunda eski, metruk bir vagona yerleşirler. Burayı şirin bir yuvaya dönüştürürler. “*Samanla çamuru karıp vagonun çatısını, içini, deliğini, deşliğini sıvamışlar. Sonra bunun üzerine süpürgeyle mis gibi bir kireç badanası geçirmişler. Görenler bir masal kulübesi der yani.*” (s. 25)

Vagon evde yaşamanın güçlükleri vardır ama yazar bu mekânı sefaletin, yoksulluğun bir yansıması olarak göstermez. Bilakis o, sevgi dolu, sıcak bir yuvadır. Bu mekândan memnun olma hâli, bir kanaat etmenin ve razı oluşun tezahürüdür. “*Kış gelir, saç sobanın üzerindeki mavi çinko demlik cızırdamaya başlar, babam hiç yanından ayırmadığı daktilosunun başında kim bilir neler yazar, annem sedirde söküklüğümüzü diker, vagon evin penceresinden dışarıda savrulan kar tanelerine büyümlü ışıklar düşerdi.*” (s. 28)

Kasabanın sosyal zemini açısından önemli olan mekânlardan biri Ali Bey’in kâtiplik yaptığı okuldur. Burası, diktatör müdürü ve kendi haklarını bile görmezden gelip otoriteyi yücelten personeliyle dönemin resmî ortamlarından küçük bir kesittir. Okul bahçesi son derece bakımsızdır. Ali Bey, despotluğuyla tanınan müdür beyden izin alarak bahçeyi güzelleştirme işine girer. Yanına okul personelini de alır. Ali Bey ve takımı mesai saatleri dışında çalışarak bahçeyi ekip biçerler. Hasat zamanı geldiğinde bahçenin ürünlerinden tek başına yararlanan müdür, karşısında Ali Bey’i bulur. Diğer personel ise haksızlıklar karşısında Ali Bey’i yalnız bırakır. Kutlu, eleştirilerini ideolojik zemine oturtmaz. O, ferdi öne çıkarır. Hatalarla ve zaafarla dolu olan insana da sevgiyle yaklaşır.

Diğer bir göç halkası da bir süre sonra acıklı bir olayla karşımıza çıkar. Ali Bey’in eşi Münire bebek beklerken hastalanıp vefat eder. Bu vefatın ardından baba

oğul kasaba kasaba gezmeye başlarlar. Mekânın sürekli değişmesi, her şeyin gelip geçeceğini de hatırlatır. Kahraman anlatıcı, kendini hiçbir yere ait hissedememesini şöyle dile döker:

“Nereliyim acaba? Bunu kendime de sorar, bir cevap bulamam. Coğrafyaya, mekâna daİR bir bağlanma, bir aidiyet duygusu yok bende. Zihnimi eşiyor, hafızamı yokluyorum. Hep yollar, kıvrılıp giden tozlu yollar, eski dökülen otobüsler, kamyon karoserleri, tiren raylar, vagonlar, kurum vs.” (s. 18)

Ben anlatıcı, sonrasında da gidilen kasabaları ve buralardaki insan manzaralarını samimiyetle anlatır. Mustafa Kutlu'nun üslûbundaki o yapmacıksız ve samimi hâl, sanki okuru anlatılan mekâna dâhil eder. Bahsi geçen mekânlar sıcak bir atmosfere çeker bizleri. Günümüzde unutulmuş küçük esnafın, mahalle kültürünün, mütevazı hayatların ve sıradan telaşların ifadeleri hep mekânla tamamlanır. Yazar insanımızın hâl-i pür melâlini sunar.

Anlatıcı ve babası Ali Bey yine ismini bilmediğimiz küçük bir kasabada yaşamlarına devam ederler. Bu Anadolu kasabasında geçen olaylar anlatılırken şu sosyal mekânlara yer verilmiştir: Sinema, Mustafa'nın gittiği lise, Sarıkaya Otel ve Kıraathanesi, Foto Tombul'un dükkanı, Berber Adem'in dükkanı, Leblebici Tahir'in dükkanı, Gazozcu Nurettin'in seyyar tezgâhı. Buralar bir zamanların Türkiye'sinden küçük esnaf manzaralarını, sıradan insanların neşeli hâllerini, hüznlerini hatırlatır.

Ali Bey Sarıkaya Otel ve Kıraathanesi'nin arasında seyyar bir masada arzuhalcilik ve dava vekilliği yapar. *“Sarıkaya Otel ve Kıraathanesi'nin bir köşesine koyduğu tahta masaya yerleşmişti. Masa cam kenarında idi ve yanında küçük bir sehpa dururdu. Sehpanın üzerinde gelişkin bir küpe çiçeği, onun da üzerinde duvara asılı bir saka kafesi” (s. 33)* Bu tablo geleneksel kültürümüzden mütevazı ve kanaatkâr bir duruşu gösterir.

Uzun Hikâye'nin birinci bölümünün sonunda kahramanımız ve babası Zopuroğlu'nun baskısından dolayı yine yer değiştirmek durumunda kalırlar. Aradan üç dört yıl kadar geçmiştir. İkinci bölümde geniş mekân artık Hanyeri Kasabası'dır. Burası da esnafıyla, halkıyla ve ortamıyla daha önceki kasabalarla benzerlik gösterir.

Baba oğul kasabada küçük bir kitabevi devralırlar. Burası Ali Bey için sakin ve huzurlu bir hayatın ifadesi; oğlu için ise yerleşik düzene geçme ümidi oluverir. Zira artık genç bir delikanlı olan kahraman anlatıcı mülkiyet hissini tatmak, geleceğe dair planlar yapmak ister. Eserde leit motif olarak geçen saka kuşu ve küpe çiçeğini de yeni mekânlarına getirirler. *“Tabi saka kafesi ile küpe çiçeği de ihmal edilmedi. Babam Hanyeri kasabasına gelip yerleştiğimizde ne yapıp edip bu ikisini bulmuştu. Çoğunu, bir gece ansızın terk ettiğimiz beldelerde*

bırakmış olsak dahi; saka kuşu ile küpe çiçeği sürekli yenilenerek evimize demirbaş olmuştu.” (s.64)

Kitapçı dükkânı aynı zamanda Mustafa ve babasının maceralarında ortak paydalardan biridir. Tıpkı oğlu gibi Ali Bey de gençliğinin bir döneminde kitapçıda çalışmıştır. Kitaplar arasında zaman geçirmek, merak etmek, soru sormak kahramanımızın şekillenmekte olan duyuş ve düşünüş tarzı üzerinde oldukça etkilidir. İsmi “Küçük Kitapçı” koydukları bu mekân, kahramanımızın babası tarafından bir kültür ocağı olarak hayal edilir. *“Babam coşmuş, işe kendini bayağı kaptırmıştı. ‘Burayı bir kültür ocağı yapacağız, bak göreceksin’ diyordu.” (s.63)* Kasabada önceleri bir hareketlilik oluşturur kitapçı dükkânı. Lakin daha sonra defter, kalem, zımba gibi kırtasiye malzemelerinin satılıp, kültür kitaplarının pek rağbet görmediği bir yer hâlini alır. *“Ekmek paramız çıkıyordu gerçi ama, ‘Küçük Kitapçı’, kurduğumuz hayallerin eşiğine bile ulaşmamıştı. Belki bu düş kırıklığı, belki de onca yıldır içinde besleyip büyüttüğü yazma isteği babamın ayağını dükkândan kesti.” (s.80)*

Hanyeri kasabasında sosyolojik açıdan dikkat çeken bir başka mekân da Musa Çavuş’un Hanyeri Matbaası’dır. Burada *Uzun Hikâye*’nin olay örgüsüne yön verecek olan Yeşil Hanyeri Gazetesi basılır. Ali Bey gazetede yazmaya başlayınca başına beklemediği işler açılır. Sonu suçsuz yere tutuklanmaya kadar gider. Gazetenin basımı ve bunu takip eden meselelerin anlatımında merkez mekân matbaadır. Burası Küçük Kitapçı gibi kasabanın kültürel hayatını temsil eder.

Ali Bey gazetede yazdığı bir yazı dolayısıyla hasımlarınca şikâyet edilip cezaevine düşer. Yazar, kasvetli ve soğuk olarak yaklaşılan cezaevini olumsuzluklarıyla anlatmaz. Kurtulacağına inanan Ali Bey, buraya da daktilosunu getirir, yazılarına devam eder. Cezaevi onu meyasıyete itmemiştir. Bu mekânda da ümitvar ve heyecanlı duruşuna devam eder. Bir müddet sonra ben anlatıcı kitapçıya gelen Feride’ye aşık olduğunu, bir müddet sonra kızın da kendisini sevdiğini, fakat bazı hadiselerin ardından ümidini kaybettiğini ve Hanyeri kasabasından ayrılmaya karar verdiğini anlatır.

Uzun Hikâye’nin sonunda anlatıcı babasıyla vedalaşır ve Hanyeri’nden ayrılır. Hikâyede sembolik anlamda da karşımıza çıkan tren, bu kez kahramanımızı yalnız başına ağırlar. Kompartımanlar, raylar, vagonlar... Onun için hep bir belirsizliğin ve yeni başlangıçların ifadesi olmuştur trenler. Ancak ilk kez babasından ayrıлып tek başına meçhul bir hayata doğru ilerler.

İsmi bilmediğimiz kahraman anlatıcı İstanbul’a gitmek üzere yola çıkmışken yol üstünde bir istasyonda apar topar iner ve yeni bir mekâna adım atar. Bu beklenmedik hareket okuyucuya Ali Bey’i hatırlatır. *“İşte bir küçük kasaba daha. Uyanıyor, az sonra herkes işinde gücünde olacak.” (s. 114)* Babanın bıraktığı yerden oğlunun devam ettiğini görürüz.

B. Mavi Kuş⁴ Hikâyesinde Mekâna Dair Bazı Dikkatler

İçerik ve isim ilişkisi her eserde bir yönüyle vardır. *Mavi Kuş* hikâyesi de ismini içeriğindeki otobüsten alır. Bu isim, hikâyedeki mekân unsurunun önemine vurgu yapmaktadır. Deli Kenan “Mavi Kuş” adını verdiği eski püskü otobüsüyle köyden şehre gitmek isteyenleri trene taşır. Köydeki tek vasıta bu olduğu için insanlar Kenan’a ve otobüsüne mecburdur. Hikâye, bu otobüs yolculuğu esnasında gerçekleşen hadiseleri anlatırken köy hayatından da kesitler sunar.

Hikâye boyunca olayların neredeyse tamamı Mavi Kuş isimli otobüste geçer. Köylüler, mahkûm, jandarmalar, turistler, öğretmen ve eşi, doktor, ağa, kâhya, muavin, mühendis, arkeolog, kokucu, otobüsü izleyen iki silahlı asker, otobüsün üzerindeki kaçak çocuk ve bir kediden oluşan grup, bir köyden Kaptan Kenan’ın idaresindeki Mavi Kuş’la tren istasyonuna varmak üzere yola çıkarlar. Yolculuk esnasında anlatıcı geriye dönüş tekniğiyle bu kişilerden bahseder. Yol boyunca Kenan’ın delilikleri, hasta kadının ölümü, otobüsün arızalanması gibi olaylar yaşanır.

Mavi Kuş sadece bir ulaşım vasıtası değildir. O, soğuk kış günlerinde evsiz kalanlara bir yuva olur. Sobası bile vardır. Kimsesizlere kapısı açıktır.

“Mavi Kuş son güz bitip ilk kar düşünceye kadar köyle istasyon arasında hep böyle gider gelir. Ne zaman ki havalar soğumaya, müşteriler yoldaki ayazı yiyip murıldanmaya başlarlar; o zaman Kenan ısıtma tertibatı olmayan, olsa bile çalışmayan otobüsün orta koltuklarından birini söker. Oraya benzin bidonundan yapılmış yedi sekiz yaşlarında bir çocuk boyunda geniş karınlı, iri kapılı bir soba kurar. Sobanın borusu geçsin, dumanı dışarı savrulsun diye tavana bir delik açmıştır. (...) Yağan karın bütün ovayı beyaza boyadığı, ancak seferleri aksatmadığı günler, çitir çitir yanan meşe odunları ile bu soba yolculara neşe kaynağı olur.(...) Sonra kar iyicene yağar ve Mavi Kuş’un önünü keser. O zaman Kenan otobüsü meydanın bir köşesine çekip dinlenmeye terk eder. Ama sobayı kaldırmaz çünkü sobanın sahipleri vardır. Her kasabada olduğu gibi burada da bir deliyle bir meczup gün boyu dolanıp dururlar. Elbette ki kimseleri yoktur. Kışın kahve kapanıncaya kadar kahvede ısınır, çay içerler. Gece yarısından sonra otobüse gelirler. Artık kar kalkıp, yollar açılıncaya kadar Mavi Kuş onların mekânıdır” (s.70-71)

Aynı zamanda toplumun farklı kesimlerinden insanların yolları burada keşişmektedir, yani birleştirici bir yönü vardır. Şehirlisi, köylüsü, mahkûmu, öğretmeni, doktoru, ağası... Hepsinin ortak ulaşım vasıtasının Mavi Kuş oluşu, bu mekâna sosyolojik bir değer yükler.

⁴ Çalışmamızda *Mavi Kuş*’un altıncı baskısı esas alınmıştır. Mustafa, Kutlu, *Mavi Kuş*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2005.

estetik bir hayat gizler. Geleneksel hayatımızdaki evlerin bir ruhu vardır. Sıcak bir atmosferi, ince ayrıntılarıyla eski duyuş ve düşünüşümüzün emarelerini taşır. Bu özellikler bir hayat algısının tezahürleridir. Oysa günümüzün şehir evlerinde bir dışa dönüklük vardır. Mahremiyet alanı çok daraltılmıştır ve gösteriş dışa taşınmıştır. Çoğu ev de salt otel gibi kullanıldığından sıcak bir yuva olma özelliğini yitirmiştir. Yazar-anlatıcı taşra evlerini şöyle anlatır:

“Mesela evleri ele alalım. Bu evler sokağa değil avluya bakar. Sokağa dönük yüzünde, insan boyunu aşan duvarlarında pencere dahi yoktur. Çokluk taştan yapılır ve sağırdır. Sokağa bakan kafesli pencereler bu taş kısmın üzerinde yükselen ikinci katta bulunurlar. Evet, ev bahçeye, yani içe açılır. Burası mahrem bir alandır. Çiçek, meyve, sebze, havuzda su ile bir bakıma tabiatın devamıdır. Güzel ve ferahdır. Saydığımız unsurlar ile tezyin edilmiştir. Evin dış görünüşü sade ve vakurdur. Tezyinat evin içindedir. Oymalar, ahşap bezemeler, göbekli geçmeli tavan süsleri, yükükük ve çiçeklikler hep bu iç güzelliği hedef alır.” (s.73)

Bazı şehirli insanların taşra algıları da hikâyede yerini bulur. İdealist öğretmen Murat ile taşrayı beğenmeyen eşi Neşe, mekâna bakış açıları yüzünden anlaşmazlık yaşarlar. İstanbul'da yetişmiş Neşe, zihnindeki idealize edilmiş mekânı bulamayınca sükût-ı hayâle uğramıştır. Benzerlerini Cumhuriyet dönemi köy romanlarımızdan hatırladığımız diyaloglar şöyledir:

“Genç karı koca işte tam bu sırada meydana açılan sokaklardan birinin başında göründüler. Yüksek sesle tartışıyor, erkek alttan aldıkça kadın cırlak cırlak bağıyordu

-Hata ediyorsun bebeğim..Şirinyurt o kadar da kötü bir köy değil.(...)

-Beni gerçekten sevmiş olsaydın bu Allah'ın dağına getirmezdin. Şuraya bak, toz toprak, tezek kokusu...Hıh... Şirinyurtmuş.

-Ama İstanbul'da hiç böyle konuşmuyordun. Beni yüreklendiriyor destekliyordun. Hatırlasana... Kuzular, çiçekler, dere kenarı alabalık...

-Ne bileyim ben. Doğaya dönmek istemiştin. Doğa dedikse adam gibi bir doğa. Burada gölge veren bir ağaç bile yok. Hıh... Alabalıkmuş.. Ne balığı be...” (s. 40)

Mavi Kuş'ta otobüsü içine alan geniş mekân yollardır. Klasik edebiyatımızda yol, dünya hayatını çağırır. Otobüsün bir kalkış yeri vardır bir de varış yeri. Burada arka planda sezilen bir anlam katmanı olarak hayatın faniliği meselesini düşünebiliriz. Keza hikâyenin sonunda beklenmeyen bir durum olur ve her şeyin bir film için kurgulandığı ortaya çıkar. Bu durum inancımızdaki dünya hayatının bir oyalanmaca olduğu düşüncesiyle benzerlik gösterir.

Cumhuriyet'ten sonra yurdun birçok yerinde Ziraat Bankası kurulmuştur. Mavi Kuş hikâyesinde de Ziraat Bankası'ndan bahsedilir. Bu ifadelerde yazarın tutumuna bağlı olarak soğuk bir mekân hissi uyanır. Banka parayı, para kapitalist düzeni işaret eder. “*Ceneviz Sokağı'nın öbür köşesinde Ziraat Bankası. Cumhuriyetten sonra başta Ankara olmak üzere yurdun dört bir yanına yapılmış Alman üslubunda kunt bir bina. Kesme taştan inşa edilmiş, mütehakkim, ser verip sır vermez, az ve küçük pencere.*” (s.13)

Mavi Kuş'ta Murat öğretmenin eşi Neşe ve otobüse kaçak binen Erol hayâl yoluyla dar mekândan geniş mekâna geçerler. Arzuladıkları mekâna ulaşamayan bu kişiler, realitenin kendilerini bunaltan sınırlarından hayâl yoluyla kurtulurlar. Erol köyden kalkan otobüse gizlice binmiştir. Hayalini İstanbul'da kendisini beklediğini sandığı güzellikler süsler: “*Rüyasında İstanbul'dadır artık. Deniz, vapurlar, balıkçı kayıkları, camiler, minareler, koca koca binalar, kalabalık. Bu karmaşadan geriye bir tek vapur kalır. Erol vapura kaptan olmuştur. Başında o beyaz şapka; sağa-sola emirler yağdırır. Gemisi dalgaları yara yara gitmekte, önü sıra yunus balıkları bir dalıp bir çıkmaktadır.*” (s.153-154)

Yazar taşrada gündelik hayatın hangi değerler üzerine oturduğu üzerinde bir değerlendirme yapar. Burada görünenin ardındaki öz önemlidir. O bakımsız ve küçük taşraya *sıcak*, samimi ilişkilerin yaşandığı bir bölge olarak bakar. Görünüşte bazı sıkıntılar olsa da bunlar taşra mekânını zafiyete uğratmaz. “*O yıllarda taşra böyledir. Küçük ve sıcak. Yoksul ve samimi. İçedönük ve derin. Herkes birbirini tanır, sever, dert dinler, naz çeker, küser, barışır, kavga eder, çekiştirir, eğlenir, üzülür, ibadet eder; doğumda, cenazede, düğünde, bayramda bir araya gelir. Büyük bir aile gibi yaşar.*” (s. 72)

C. Rüzgârlı Pazar⁶Hikâyesinde Mekân Üzerine Bazı Dikkatler

“İğde bu.

Doğrudan Anadolu demek.

Yozgat, Sivas, Niğde demek” (s. 7)

2004 yılında okurla buluşan *Rüzgârlı Pazar*, yazarın uzun hikâyelerinden biridir. Eser, ismini olayların merkezinden, yani mekânından alır. Bu yönüyle ilk bakışta hikâyenin mekân vurgusu dikkat çeker. *Rüzgârlı Pazar* adından sembolik anlamlar da çıkartılabilir. Henüz ilk sayfada şöyle bir diyalog vardır:

“- Bu rüzgâr neyin nesi?

-Samyeli, Sam!”

⁶ Çalışmamız *Rüzgârlı Pazar*'ın ikinci baskısı esas alınarak hazırlanmıştır. Mustafa, Kutlu, *Rüzgârlı Pazar*, Dergâh Yay., İst., 2013, 184s.

-Kim lan bu Sam?" (s.5)

Hikâyenin bütününe baktığımızda "Sam" isminin tesadüfi kullanılmadığını, onun Amerikalı "Sam Amca"yı çağrıştırdığını görürüz. Bu da bizi uluslararası kapitalizme, tüketim çağına, toplumda hissedilen zengin-yoksul ayrımının derinleşmesine ve yozlaşmaya götürür.⁷

Rüzgârlı Pazar, mekân olarak hikâyedeki bütün insanların hayatında ortak bir öneme sahiptir. O, büyük kentin varoşlarında yaşayan yoksul insanların geçimlerini temin etmeğe çalıştıkları büyük bir mekândır. Şehrin orta yerinde kurulur. Civarında bir sanayi bölgesi, lüks bir yerleşim yeri, altında otoyol, onun altında minibüsler vardır. Burası karmaşanın, kalabalığın ve itiş kakışın bol olduğu bir bölgedir.

"Şehrin ortasında bir sanayi bölgesi. Onun yanında bir lüks yerleşim, altında otoyol, onun altında minibüsler. Kalabalık, karmaşa, itiş-kakış. İşte çarpık kentleşme denen olgunun tipik göstergesi. Burada insanlar nasıl çalışır, yaşar; nasıl yetişir, ne yer, ne içer, ne düşünür?" (s. 19)

Çiçekçi, kasetçi, antenci, penyeci, fanilacı, baloncu, oyuncakçı, şapkaçı, takıcı, oyacı, boyacı, gölükçü, şemsiyeci, cep telefoncu, çakmakçı, dürümcü, çiğ köfteci, simitçi, merhemci, dilenci... Velhâsıl birçok insan rızkını Rüzgârlı Pazar'da aramaktadır. Garibanların, yoksulların hatta âşıkların hayatı hep bu pazar merkezlidir. Hikâyede Rüzgârlı Pazar'ın, insanlara bir masal bahçesi gibi kucak açtığı söylenir. *"Rüzgârlı Pazar onları besler, büyütür, umutlarını yeşertir. Bir masal bahçesi gibi kucak açar."* (s.45)

Sadece bir iş yeri değildir Rüzgârlı Pazar. Kâh yeni ahbaplıkların kurulduğu, kâh soğuklarda çaycı Cino'nun çayı eşliğinde sohbetlerin demlendiği sosyal bir merkezdir. Kimi zaman garip bir çocuğun renkli balonları arasında hülyalar beslediği, kimi zaman görme engelli bir kızın topluma karıştığı, bazen de kimsesiz bir adamın sığındığı koca bir beşiktir.

Bu büyük şehrin ismini bilmiyoruz. Ancak kahramanların şehir hayatı neredeyse bu pazar ve mahalleleri ile sınırlıdır. Burası onlar için Rüzgârlı Pazar'dan ibarettir âdetâ. Köylerinden, topraklarından kopup karmakarışık bir ortamın içine düşmek, insanları bir belirsizliğe itmiştir. Yazarın konuyla ilgili düşünceleri şöyle ifade edilir: *"Mustafa Kutlu, köyden kente göçün, köylü insanın toprakla, tabiatla iç içe olmasının ona kazandırdığı varlık algısını değiştirdiğini, insanı fakirleştirdiğini düşünmektedir."*⁸ Oysa Kutlu'ya göre taşra ortamı insan fitratına daha uygundur: *"Kutlu, taşradaki hayatın ferdi yok etmediğini, aksine ona*

⁷ Zeki Taştan, "Mustafa Kutlu'nun Rüzgârlı Pazar'ında İnsanlar", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi XXXII*, 2005, s.167.

⁸ Sezai Coşkun, "Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Temel İzlek Olarak Köy-Kent Meselesi", *Turkish Studies Vol. 5/2, Jun. 2010*, s. 369.

bir varlık alanı açtığını düşünmektedir. Bu düşüncesinin arka planında, taşradaki hayatın insan fitratına uygun bir hayat olduğu şeklindeki düşüncesi yatar.”⁹

Hikâyede öne çıkan kahramanlardan biri Duran'dır. O, aile bütçesine katkı sağlamak için Rüzgârlı Pazar'da balon satan bir çocuktur. Anlatıcı Duran'ın oturduğu mahalleden ve mahalleleden etraflıca bahseder. Burası köyden/ kasabadan kente göç edip bir umut ışığı arayan ailelerin yaşadığı bir gecekondu mahallesidir. Küçük, rutubetli, kasvetli evlerinde kalabalık nüfusa hizmet eden kadınlar; okulu bırakıp küçük omuzlarına geçim derdini yükleyen sabiler; önemli hastalıklar içinde kıvranıp doktor yüzü görmeyenler; mahallenin dışına çıkacak yol parası bulamayanlar ve daha birçoğu bu yerin sâkinleridir. Her hanede türlü türlü sıkıntılar vardır. Hemen bütün sorunlar, kaynağını yoksulluktan alır. Aynı zamanda mahallede koşullar da son derece olumsuz olup, okul ve sağlık ocağı bile yoktur.

Burası sanki şehirden kopuk, unutulmuş bir yer gibidir. Plansız ve kontrolsüz göç etmenin getirdiği yıkım canlı bir tablo gibi anlatılır. Mustafa Kutlu bu karanlık tabloyu anlatırken ideolojik veya siyasi bir cephede durmaz ya da göç eden insanları eleştirmez. Türk toplumunun gerçek bir yüzüne işaret eder, işin merkezine ferdi koyar ve bakıp da görmediğimiz, görüp de anlamadığımız insanlardan sahneler anlatır. Sezai Coşkun bunu şöyle dile getirmiştir: “*Yazar, kente göç eden insanın ister hata sonucu ister mecburiyetten yurdunu terk etmiş olsun, yok sayılmayacağını, zor şartlar altında yaşamaya mahkûm edilemeyeceğini söyler. Özellikle son yıllardaki yazılarında, hikâyelerinde yoksulluk konusunu öne çıkararak göçle beraber kentte var olma mücadelesi veren insanlara yönelik toplumsal bir hassasiyetin oluşumuna çalışır.*”¹⁰

Rüzgârlı Pazar'da dikkat çeken kişilerden biri de Nimet'tir. Nimet pazarda küçük bir tezgâh açıp hayata sarılan, görme engelli bir genç kızdır. Evde kendini işe yaramaz ve ayak bağı gibi hissederken Şapkacı Bacı'nın teşvikiyle pazarda çalışmaya başlar. Rüzgârlı Pazar onun için ümidin mekânı olur. Zira artık kendine güveni artar, aile bütçesine katkıda bulunmaya başlar. Daha da önemlisi burada kendisi gibi görme engelli olan Cesur'la tanışır. Rüzgârlı Pazar bu kez aşkın mekânı olur. Kısa bir süre sonra da Nimet ve Cesur çiftinin düğününe ev sahipliği yapar. Pazarda tanışan bu gençler yine pazarda evlenirler. Düğün için elbirliği ile hazırlıklar tamamlandığında dillere destan bir düğün yapılır. Pazarın düğündeki yüzü şöyledir:

“İlık yaz gecesinin karanlığında Rüzgârlı Pazar ıslıl ıslıl olmuş, bütün tüp-lambalar yakılmış, ortalık bir film platosuna çevrilmişti .... Havada hafif ve esinti ile işde kokusu vardı. Yıldızlar yere inmişti sanki. Sanki bütün

⁹ A.g.e. s.374.

¹⁰ Sezai Coşkun, “Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Temel İzlek Olarak Köy-Kent Meselesi”, *Turkish Studies Vol. 5/2, Jun. 2010*, s.383.

eşya ve tabiat 'körlerin aşkını' kutlamak için Rüzgârlı Pazar'ın üzerinde gönülleri şekillendiren bir atmosfer yaratmıştı. “ (s.175-176)

D. Nur¹¹ Hikâyesinde Mekâna Dair Bazı Dikkatler

“Cedlerimiz inşa etmiyorlar, ibadet ediyorlardı”

(A. Hamdi Tanpınar)

Mustafa Kutlu'nun 2014'te yayımlanan hikâyesi Nur, ismini baş kahramanından alır. Nur hikâyesinde İnsan mekân, konu-mekân ilişkisi oldukça sıkıdır. Hikâye, modern insanın iç âlemindeki boşluğu ve bu boşluğun yerini doldurabilmek için başlayan bir hakikat yolcuğunu konu edinir.

D.1. İki Mimar ve İki Mekân Tasavvuru

Nur hikâyesinde bir toplumun duyuş ve düşünüş tarzının mekân estetiği üzerindeki değişimlerine oturtulduğunu görürüz. Mustafa Kutlu, hikâyesinde kadim değerlerimizin değişiminin mimarideki tezahürünü vurgular. Sinan ve Nur, farklı sosyal çevrelere mensup iki mimardır. Sinan idealisttir. Her şeye rağmen kapitalist düzene karşı koyup inandığı gibi iş yapar. Sadece tek katlı veya iki katlı, ahşap ve bahçeli evler üzerinde çalışır. Geleneksel mimari yapımızın devamı için çalışır.

Hikâye boyunca hep bir arayış içinde olan Nur ise, bu konuda da net bir fikri savunmaz. O, Sinan'ın mimari yapılarla ilgili bu idealistliğine şaşırır. Çünkü artık geleneksel mimariye rağbet ve imkân kalmamıştır. Yazar, Sinan'ın büroda Nur'a okuduğu bir dergi üzerinden kendi düşüncelerini de açıklar. Burada Kutlu, Sinan'ın anlatımıyla çarpık kentleşme, betonlaşan kent hayatı, mahalle kültürünün kalmaması, apartmanlardaki yabancılaşma gibi mevzulara bakış açısını ortaya koyar:

“Modern mimari insanın yerine eşyayı ölçü alan bir bakış açısına sahip olmuştur. Bu mimari anlayış ne yazık ki insana değil tüketim toplumu yaratan kapitalist sisteme hizmet etmektedir. Bu düzende mimari sanayiye, mimarlar da sermayeye teslim olmuştur artık. Sanayi devrimi sonrasında üretim patlaması yaşanan Batı'da büyük bir mal arzı ortaya çıkmıştı. Bunların piyasaya sürülmesinde modern mimari anlayışın mühim rolü olmuştur. Modern mimari, sanayi mamulü birçok eşyayı insanın gerçek ihtiyacı olup olmadığına bakmaksızın projelerinde kullanmak suretiyle sanayiye ve kapitalizme hizmet etmiş, tüketimi artırarak sermayeyi beslemiştir. Modern mimari Batı'da hâkim kapitalist çarkın mimarisidir artık.” (s. 89)

¹¹ Çalışmamız Nur'un üçüncü baskısı esas alınarak hazırlanmıştır. Mustafa, Kutlu, Nur, Dergâh Yay., İst., 2014, 207s.

Müslümanlar bile bu durumdan bîhaberdir. Onlar için beton kutsal bir malzemeye dönüşmüş, para kazanma sevdasında hakikati unutmuşlardır. Modern mimari insan yerine eşyayı esas yapmış, eski şehirlerin yerini yeni, ruhsuz kentler almıştır.

Modern mimari anlayışın eleştirisi, yaşam şekli ve hayat algısı eleştirisini de beraberinde getirir. Bunun karşısında ise bizim geleneksel yapımız durur. İnsanı yalnızlaştıran ve tabiatı koparan apartmanlar yerine bahçeli, müstakil evlerin bulunduğu mahalleler; hasta ettiği tespit edilen beton yığınları yerine kendini yenileyebilen ve sağlıklı olan ahşap; soğuk duruşlarıyla birbirinin aynı olan evler yerine estetik bir zevkin ürünü olan sıcak haneler... Burada mekândan kültür ve medeniyete doğru uzanılır.

Sinan'ın Nur'a okuduğu dergide apartman hayatının eleştirisi şöyle ifade bulur: *“Apartman inşasında temel amaç insanlara güzel yaşam mekânları sunmaya yönelik bir uğraş olmaktan ziyâde onu inşâ edenler için yüksek paralar kazanma düşüncesidir. Apartmanın; oturana değil satanı memnun eden kâr düşüncesiyle üretilmesi, insana lâayık bir yapı biçimi olmaması, temel insan haklarını hiçe sayması, bilhassa yaşlı ve çocukların hiçbir ihtiyacını gözetmemesi, yüksekliği ile insanı önemsizleştirmesi, insanı tabiatı koparması, insanı nesneleştirmesi, çevreye verdiği zararlar, orada oturacak insanlara nasıl yaşamaları gerektiğini dikte eden tahakkümcü karakteri, insanın başta mahremiyet gibi kutsal değerlerinin hiçbirini dikkate almaması... itirazlarımın temel noktalarını oluşturmaktadır.”* (s.84) Nur bunları dinledikten sonra Sinan'a hak verir. Ancak sistemin karanlık yüzü karşısında pek de ümitvar olamaz.

Mustafa Kutlu, birçok eserinde geniş yer verdiği bahsi geçen mevzuları Nur hikâyesinde iki farklı mimarın bakışıyla yorumlamıştır.

D. 2. Doğrudan Olay Örgüsünde Geçen Mekânlar

Metafizik sancılar çeken Nur, eşyanın manasını idrak etmek için tasavvufi bir arayışta bulur kendini. Bu arayış esnasında yolu birçok mescit, câmi ve tekkeyle kesişir. Şehir şehir dolaşır. Hikâyede geçen mekânlar medeniyetimizin birer parçası olarak tarihî kimlikleriyle ve mânevi yönleriyle varlık gösterirler.

Hikâye İstanbul'da Şeyh Vefa Camii'nde Nur ve Sinan'ın tanışmasıyla başlar. Bu mekân, hikâyenin gidişatına ilişkin bize ipucu verir. Dinî, tarihî ve sosyolojik anlamlarla yüklü bir ortamdır. Nur'un bir türlü nihayete ermeyen arayışının ilk menzildir Şeyh Vefa Cami. Üstelik Nur'un daha sonra duygusal bir bağ kuracağı Sinan'la burada tanışması da anlamlıdır. Çünkü Nur ve Sinan'ın bağları maddi arzularından uzaktır.

Sinan ve Nur'un yaşadıkları çevre birbirinden farklıdır. Bu ayrım mekânın insan psikolojisi üzerinde etkisini gündeme getirir. Sinan bir küçük mahalle çocuğudur. Kadırğa'nın yoksul ama samimi insanları arasında

büyümüştür. Buralarda yardımlaşma, paylaşma gibi insanî değerler çok kuvvetlidir. Sinan bu yaşına kadar o mahallede yaşamıştır. O, mütevekkil ve huzurludur. Nur ise kocaman bir konakta hizmetçiler arasında büyümüş; onun yegâne sığınağı ninesi olmuştur. Sıcak bir aile ortamından uzak, böylesine yalnız kalarak büyümesi, onu huzursuzluğa ve boşluğa itmiştir. Buradan şöyle bir çıkarım yapılabilir: Mekândaki fiziksel zenginlik insanı her zaman mutlu etmez. Asıl olan sevgiyle, paylaşım, dostlukla bir mekânı ısıtabilmektir.

Hikâyede dikkat çeken bir başka mekân da Sinan'la Nur'un gittiği Üsküdar'daki çay bahçesidir. Burası Şemsi Paşa Camii'ne nazırdır. Sinan bu külliye anlatırken “mısra-i berceste” ifadesini kullanır. Bütün fazlalıklardan arınmış bu yapı, estetik bir zevkin yansımasıdır Burada vicdan, ruh, kalp, irade gibi konular üzerine konuşurlar. . İki gencin ettikleri sohbe o mekânın manevi iklimi akseder.

Kitaplardan tasavvufu öğrenemeyeceğini anlayan Nur, hakikat arayışında bir mürid-i kâmile intisap etmek arzusuyla dolaşır. O, fani aşka meyletmeyip hakiki aşk yolunda gayret göstermiş, bu istikamette oradan oraya savrulurken nice sancılar çekmiştir. Kendisine yol gösterecek, intisap edeceği bir zât bulamayışı da günümüz Türkiye'sinde bu yöndeki boşluğu gösterir. Nereye gitse nasibini bulamaz. Bir zamanların başkenti Bursa'ya, Osmanlı yâdigârı Tire'ye, şehzadeler sancağı Kütahya'ya, Seydişehir'e ve diyâr-ı Mevlâna Konya'ya gider. Tarihi mekânlarını, sokaklarını, çeşmelerini, camilerini gezer. Osmanlı yapıları Nur'u etkiler ve buralarda dahi kaybettiği bir şeyleri arıyor gibidir. Gittiği yerlerde elinden düşmeyen eser ise Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Beş Şehir*'idir. Tanpınar'ı okudukça duygulanır, üzüdür. Zira artık birçok şey değişmiş, eskilerin aşkla inşa ettikleri eserler tahrip edilmiştir. Şehirler kentleşme uğruna kimliklerini kaybetmiştir. Medeniyetimizin estetik anlayışını, sanat zevkini aksettiren şehirler beton yığınlarına evrilmiştir. Nur kendi kendine şöyle hayıflanır:

“Ah Tanpınar ah! Mezarından kalk da bir şu Bursa ovasına bak. Evliya Çelebi'nin ve asırlar sonra senin anlattığın ova ne hale gelmiş? Nasıl kıymışlar bu güzelliğe nasıl? Başka yer kalmamış mı sanayi kuracak, tutmuş Bursa'nın yeşilini yakmışlar. Şimdi ne o ruhtan bir eser var ne o sanattan.” (s. 158)

Şeyh Vefa Camii'nde başlayan bu yolculuk Anadolu'nun farklı tekke ve türbelerinden geçerek en sonunda Karaman'da bir viranede karar kılar. Yine şehri dolaştıktan sonra sora sora tekkeyi bulur: *“Az sonra medreseyi gördü. Tipik bir Osmanlı şî, ufak ama zarif. Yenilenmiş, taşından tuğlasından belli. İki sıra taş bir sıra tuğla. Bu tarz yapıları seviyor.” (s.181)* Burası Beşiroğlu Medresesi'dir. Halk arasındaki ismi ise viranedir. Nur, Beşir Efendi'yle görüşüp burada kalmak için izin alır. Gerekli hazırlıkları tamamladıktan sonra hüccesine yerleşir. Eskiden yaşadığı şaşaalı, lüks konaktan sonra küçücük bir odaya talip olmuştur. Eskilerin

her şeyi nasıl terk ettiklerini düşünür ve pay çıkarır. Tek gözlü bu hücrede gün gün yoğrulur, ruhunu dinlendirir ve şartlara uyum sağlar.

Beşiroğlu Medresesi Osmanlı külliyelerinin mimari üslubunu aksettirir:

“Medrese bir dikdörtgen. Bir kısa ucunda, sırtını yola dayamış, bodur minareli mescit. Aynı zamanda kütüphane, dersane ve vahdethane olarak kullanılıyor, bitişikte harem... Bahçede bir ulu çınar, medresenin yaşında var. Onunla yarışan bir ihlamur. Bir nar bir de mürdüm eriği. Çepeçevre revnaklar. Orta kısım çimen çiçek. Tam ortada kesme taştan bir havuz. Havuzun üstünü dumanlı kara salkımları sallanan bir asma çardağı kaplamış. Etrafında rengârenk güller. Çardağın altında üç köşeli sedir. Halı kaplı ot yastıklar. Kök boyalı, yünden mamul sedir halıları. Havuza düşen suyun sesi, ihlamurlarda öten saka, çardağın mor gölgesi.” (s.183)

SONUÇ

Mustafa Kutlu'nun *Uzun Hikâye* (2000), *Mavi Kuş* (2002), *Rüzgârlı Pazar* (2004) ve *Nur* (2014) isimli hikâyelerinde mekân unsuruna dair malzemelerin birçok açıdan işlevsel olarak tasarlandığını gördük.

Yazar hikâyelerinin birçok yerinde düşüncelerini mekân üzerinden yansıtmıştır denilebilir. Uzun Hikâye ve Mavi Kuş'ta Kutlu'nun köy/kasaba ile ilgili fikirlerini ve izlenimlerini bulurken Rüzgârlı Pazar'da büyük kentlerden canlı bir pazar manzarası ve çarpık kentleşmenin getirdiği yıkımları görür; Nur'da ise kültürel şuurun temsilcisi bir mimarın dilinden günümüzün mimarî çıkmazlarına yorumlar dinler ve Tanpınar eşliğinde kültürel bir seyre çıkarız.

Mustafa Kutlu Türkiye'de yaşanan savruluşları, kopuşları, yıllardır süregelen göçebeliği ve bunun beraberinde getirdiği köy, kasaba ve şehir hayatındaki tahribatı anlatırken mekân üzerinden kuru ve soğuk söylemlerden uzak; canlı, berrak ve samimi tablolar çizmiştir.

KAYNAKÇA

Ayvazoğlu, Beşir, *Defterimde 40 Sûret*, Ötügen Yayınları, İstanbul, 1996.

Ergiydiren, Sevinç, *Edebiyat Araştırmaları*, Boğaziçi Üniv. Matbaası, İstanbul, 2001.

Coşkun, Sezai, “Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Temel İzlek Olarak Köy-Kent Meselesi”, *Turkish Studies*, Vol. 5/2, Jun. 2010.

Korkmaz, Ramazan, Romanda Mekânın Poetiği, “*Edebiyat ve Dil Yazıları*”, Mustafa İsen'e Armağan, Ankara, 2007.

Kutlu, Mustafa, *Mavi Kuş*, Dergâh Yayınları, Altıncı Baskı, İstanbul, 2005.

Kutlu, Mustafa, *Nur*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2014.

Kutlu, Mustafa, **Rüzgârlı Pazar**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2013.

Kutlu, Mustafa, **Uzun Hikâye**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2013.

Taştan, Zeki, “Mustafa Kutlu'nun Rüzgârlı Pazar'ında İnsanlar”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi XXXII**, 2005.